Inspectie Veiligheid Defensie
Ministerie van Defensie

Jaarverslag 2025

Inspectie Veiligheid Defensie

Veiligheid, juist als het er echt om gaat

Samen veiliger. Samen sterker.

Colofon

Inspectie Veiligheid Defensie

Adres
Koningskade 4
2596 AA Den Haag

Postadres
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
MPC 58B

www.ivd.nl

Datum
13 maart 2026

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2025 van de Inspectie Veiligheid Defensie (IVD). Hierin beschrijft de inspectie de ontwikkelingen van het afgelopen jaar en legt zij verantwoording af over haar werkzaamheden. Het jaarverslag begint met een beschouwing van de context waarin de inspectie haar werk uitvoert. Ook is in de beschouwing te lezen hoe groei en verandering bij Defensie het toezicht beïnvloeden. In de twee hoofdstukken daarna bespreekt de inspectie haar toezichtactiviteiten van 2025 en de ontwikkelingen in het toezicht. Met dit jaarverslag biedt de inspectie een uitgebreid overzicht dat helpt om de ontwikkelingen van het afgelopen jaar te duiden en te plaatsen binnen de bredere ontwikkeling van Defensie. Want veiligheid is van belang, juist als het er echt om gaat.

Het jaar 2025 was het eerste volle jaar waarin de inspectie invulling gaf aan haar Meerjarenperspectief 2025-2027 met vier toezichtlijnen: opleiden, trainen en oefenen; cultuur, leiderschap en gedrag; regelgeving en procedures in veranderde omstandigheden; en opbouw van de veiligheidsorganisatie. De eerste bevindingen over deze lijnen licht de inspectie in dit jaarverslag toe. Het jaar 2025 was ook een jaar waarin de inspectie wederom constateerde dat Defensie sterk is in het nemen van snelle besluiten en het treffen van maatregelen. Er is echter nog veel ruimte voor verbetering als het gaat om het meten van de doeltreffendheid en doelmatigheid van deze besluiten. De inspectie wil een bijdrage leveren aan die verbetering, door vanaf 2025 de status van eerder uitgebrachte adviezen samen met de actieverantwoordelijken in beeld te brengen en eventuele vervolgacties te formuleren. Hiermee zou de *Plan-Do-Check-Act* cyclus gesloten kunnen worden. Het eerste resultaat hiervan heeft de inspectie in dit jaarverslag opgenomen.

Met haar toezicht leverde de inspectie ook in 2025 een bijdrage aan het leren van voorvallen met als doel onze medewerkers veiliger te laten werken. Want veilig werken blijft een van de belangrijkste voorwaarden voor het behoud van personeel en materieel en daarmee voor het voortzettingsvermogen van de Nederlandse krijgsmacht.

Tenslotte gaf de IVD met haar toezicht nabestaanden en naaste collega's van verongelukte medewerkers een nauwkeurig en compleet beeld van de toedracht van een ongeluk en de maatregelen die Defensie moet nemen om herhaling te voorkomen. De inspectie beoogt hiermee bij te dragen aan het maatschappelijke vertrouwen in de professionaliteit van Defensie in het algemeen, en veilig werken in het bijzonder. Een missie die de IVD in 2026 voortzet.

Inhoud

1 Voorwoord 3

2 Beschouwing 6

3 Toezichtactiviteiten in 2025 10

4 Ontwikkelingen in het toezicht 22

5 Bijlage 28

5.1 Afkortingen 29

1 Beschouwing

In 2025 maakte Defensie opnieuw een jaar van sterke versnelling en groei door. Met de ambitie om zich te ontwikkelen naar een organisatie van 100.000 mensen in 2030, en zelfs op termijn een verdubbeling daarvan, is er niet alleen behoefte aan extra personeel, maar ook aan uitbreiding van opleidingscapaciteit, huisvesting en opslaglocaties.

Tegelijkertijd versterkt Defensie de samenwerking met industrie, kennisinstellingen en andere overheidsinstellingen om innovatie, productie en weerbaarheid te vergroten. Dit past binnen het *whole-of-society*-principe, waarin de samenleving en krijgsmacht steeds sterker met elkaar worden verweven. Defensie bouwt zo verder aan een kwalitatief sterkere, kwantitatief grotere en slimmer georganiseerde krijgsmacht, met eenheden die inzetgereed zijn en met duurzame strategische partnerschappen. De extra middelen die beschikbaar zijn gesteld, moeten daarbij zorgvuldig en doelmatig worden gebruikt.

Tegelijkertijd verstevigt Defensie de interne fundamenten van de organisatie; een omvangrijke veranderopgave van een zogenoemde vredesorganisatie naar een oorlogsorganisatie. De daarbij horende schaalvergroting en versnelling maken het extra belangrijk dat aandacht voor veiligheid en risicomanagement gelijke tred houdt met de groei. Juist nu de organisatie opschaalt, neemt het belang van zorgvuldige besluitvorming, goed ingerichte processen en een sterke veiligheidsinfrastructuur toe.

Aansluitend bij de veranderingen die Defensie doormaakt, ontwikkelde ook de inspectie zich het afgelopen jaar in rap tempo. In 2025 stelde de inspectie een nieuwe missie en visie, en bijbehorende strategie vast. De komende jaren verstevigt de inspectie haar positie als rijksinspectie, gaat zij met behulp van een toezichtmodel op een andere manier werken en richt zij haar organisatie zo in dat deze wendbaar is als de situatie daarom vraagt.

Het afgelopen jaar werden de eerste contouren van deze ontwikkelingen al zichtbaar in het toezicht van de IVD. De inspectie toetste voorgenomen beleid en wet- en regelgeving op handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid, koppelde waar mogelijk bevindingen uit onderzoeken eerder terug, publiceerde enkele andersoortige producten en startte een project om haar informatiepositie systematisch te versterken. Ook inventariseerde de inspectie van meerdere onderzoeken de status van haar eerder uitgebrachte aanbevelingen om te bezien in hoeverre deze effect sorteren. De vier thema's uit het Meerjarenperspectief 2025-2027 vormden afgelopen jaar een belangrijk inhoudelijk kader voor afwegingen in het toezicht: opleiden, trainen en oefenen; cultuur, leiderschap en gedrag; regelgeving en procedures in veranderende omstandigheden; en opbouw van de veiligheidsorganisatie.

In 2025 zag de inspectie in haar toezicht de gevolgen van de versnelling die Defensie doormaakt op het gebied van veiligheid, ook als het gaat om de vier thema's uit het meerjarenperspectief. Zo staat veiligheid bij opleiden, trainen en oefenen onder druk door capaciteitstekorten, beperkte beschikbaarheid van onderwijsleermiddelen en de versnelde ingebruikname van nieuwe wapensystemen.

Defensie wil een organisatie zijn waarin medewerkers elkaar durven aan te spreken. Leidinggevenden hebben hierin een centrale (voorbeeld)functie. Het is van belang dat Defensie erop blijft toezien dat medewerkers zich ook daadwerkelijk durven uit te spreken, problemen met elkaar bespreken en elkaar aanspreken op gevaarlijk gedrag. Dit zag de IVD in 2023 als factor terugkomen in het onderzoek naar een ongeval met een heftruck in Leeuwarden en in 2025 bij twee voorvallen bij de landmacht tijdens festiviteiten. Verminderde ervaring en opleiding bij het personeel kan gezien worden als een mogelijke verklaring voor de voorvallen. Verschillende factoren, waaronder de benodigde versnelde groei en het capaciteitsgebrek, hebben de

inhoud en duur van bijvoorbeeld de onderofficiersopleiding verschraald. Uit gesprekken met verschillende commandanten ontstaat het beeld dat dit ten koste gaat van de *soft skills* van onderofficieren. Dit vormt een risico voor zowel de veiligheid als de gereedheid van Defensie.

Dat veiligheid en inzetgereedheid nauw met elkaar verbonden zijn, werd eveneens zichtbaar in het onderzoek naar het ongeval met een CV90-infanteriegevechtsvoertuig dat de inspectie in 2025 publiceerde. In maart 2024 viel een CV90 stil bij het oprijden van een helling nadat het voertuig op een kei stuitte. Vervolgens rolde de CV90 in een andere richting terug dan waar het vandaan kwam en kwam het voertuig op het pad van enkele infanteristen die waren uitgestapt. Een 28-jarige militair overleed, een ander raakte gewond. Uit het onderzoek van de inspectie bleek dat een samenspel van factoren – problemen met motorvermogen en brandstoffilters, en onbekendheid met onverwacht achteruitrollen – heeft bijgedragen aan het ongeval. Om snel van dit ongeval te leren, koppelde de inspectie specifieke bevindingen al tijdens het onderzoek terug aan de betrokken partijen. Zij besloten direct verbeteringen door te voeren en hielden nauw contact met de inspectie over de voortgang van die verbeteringen. De inspectie constateerde dan ook dat de defensieorganisatie op basis van nieuwe inzichten uit het onderzoek actief de veiligheid verbetert.

Een dergelijke snelle terugkoppeling van resultaten past bij de nieuwe manier van werken van de inspectie. Als eenheden continu en direct kunnen leren, en hun werkwijze waar nodig aanpassen om sneller, veiliger en effectiever te kunnen optreden in dynamische omstandigheden, versterkt dat de gevechtskracht van Defensie. Zo deed de inspectie afgelopen jaar verkennende onderzoeken die niet resulteerden in een groot onderzoek, maar wel concrete aandachtspunten opleverden. Zij deelde die aandachtspunten meteen met het betreffende organisatieonderdeel, met het verzoek deze direct op te pakken en aan de inspectie verslag uit te brengen van de voortgang. Dit was bijvoorbeeld het geval met een ongeval in Besmaya (Irak), dat overeenkomsten vertoonde met schietongevallen in missiegebieden waar de inspectie eerder onderzoek naar deed, en met een ongeval bij hobbyactiviteiten op de marinebasis in Den Helder.

Zonder een cultuur van leren bestaat het risico dat dezelfde fouten zich blijven herhalen, zeker wanneer de druk op inzetgereedheid toeneemt. Het is dan ook belangrijk dat Defensie de *Plan-Do-Check-Act*-cyclus volledig doorloopt om continue verbetering van de veiligheid daadwerkelijk mogelijk te maken. De stappen *Plan* en *Do* zitten inmiddels in de haarvaten van Defensie, maar te vaak schort het nog aan de stappen *Check* en *Act*. De afgelopen jaren vroeg de inspectie hier herhaaldelijk aandacht voor. Wederom was het een van de bevindingen van de inspectie uit haar systeemgerichte toezicht afgelopen jaar en onder andere ook in het recent uitgebrachte onderzoek Risicomanagement bij inzet komt dat naar voren. Ook de Algemene Rekenkamer constateerde dit (opnieuw) in haar rapport Resultaten verantwoordingsonderzoek 2024[1].

Afgelopen jaar liepen er op het gebied van veiligheid bij Defensie verschillende onderzoeken van externe partijen, waaruit eveneens het belang van aandacht voor bovenstaande thema's bleek. Het rapport van de Commissie Den Oudsten over het mortierongeval in Mali[2] in 2016 beschrijft de context waarin dit ongeval kon gebeuren: in een tijd waarin op de organisatie werd bezuinigd, reorganisaties plaatsvonden en het personeel druk ervoer om de krijgsmacht inzetbaar te houden. Dit alles heeft zijn weerslag gehad op de omgang met veiligheid.

Hoewel Defensie in de beleidsreactie terecht laat weten dat er op veiligheidsgebied afgelopen jaren veel verbeterd is, ziet de inspectie vergelijkbare risico's voor de veiligheid nu Defensie snel groeit. In deze periode van versnelling zijn er eveneens reorganisaties en is er druk op het personeel om de krijgsmacht versneld gereed te stellen. De inspectie deed een uitvoerings- en handhaafbaarheidstoets op de Wet op de defensiegereedheid (Wodg) en vroeg in het bijzonder aandacht voor het strikt toepassen van risicomanagement, zeker waar het wetsvoorstel op onderdelen een versoepeling van de huidige regelgeving omtrent veiligheid inhoudt.

1 Algemene Rekenkamer, Resultaten verantwoordingsonderzoek 2024 ministerie van Defensie, 21 mei 2025: https://www.rekenkamer.nl/documenten/2025/05/21/vo-2024-def.
2 Rapport Commissie van Onderzoek mortierongeval Mali: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/10/14/rapport-commissie-van-onderzoek-mortierongeval-mali-commissie-den-oudsten.

Daarnaast onderzochten Deloitte en Berenschot in 2025 de doelmatigheid en doeltreffendheid van veiligheidsmaatregelen bij Defensie over de periode 2018-2023.[3] Dit onderzoek liet Defensie uitvoeren conform de Regeling periodiek evaluatieonderzoek 2022. Met een dergelijk onderzoek worden beleid en de effecten van beleid regelmatig geëvalueerd. Te lezen valt dat Defensie over de onderzochte periode uiteenlopende maatregelen inzette om de fysieke veiligheid, sociale veiligheid en integriteit te versterken. Op onderdelen zijn hier tastbare resultaten geboekt, zoals het instellen van een onafhankelijk toezichthouder als de IVD, aldus het rapport.[4] Verschillende beleidsdoelstellingen behoeven echter nog aandacht, zoals de structurele borging van situationeel risicomanagement en de bevordering van de (voorbeeld)rol van commandanten.

Met name de manier waarop Defensie met risicomanagement omgaat, is voor de inspectie de komende tijd een belangrijk onderwerp om te volgen. De inspectie constateert dat veiligheid vaak wordt beschouwd als de verantwoordelijkheid van veiligheidsexperts, en niet als onderdeel van de dagelijkse werkzaamheden, iets waar de inspectie in haar Jaarverslag 2024 eveneens aandacht voor vroeg. Juist vanwege het feit dat veiligheid geen op zichzelf staand onderdeel van de taken en processen van de defensieorganisatie zou moeten zijn, heeft de inspectie er in haar nieuwe missie voor gekozen het accent te verschuiven naar toezicht op de veilige taakuitvoering.

Onafhankelijk toezicht op de veilige taakuitvoering is essentieel voor Defensie, zeker nu het daadwerkelijk (kunnen) optreden in een grootschalig militair conflict steeds voorstelbaarder is. Het risico groeit dat veiligheid, zorgvuldigheid en risicobeheersing onder extra spanning komen te staan. De inspectie blijft er onverminderd voor waken dat een veilige taakuitvoering niet ten koste gaat van het tempo, dat lessen uit eerdere incidenten worden benut en dat commandanten en bestuurders blijven handelen om het defensiepersoneel zo veilig mogelijk te laten werken, ook in zeer risicovolle omstandigheden. In tijden van versnelling is toezicht geen rem, maar een kritische waarborg voor het voortzettingsvermogen van Defensie.

3 Periodieke Rapportage Veiligheid bij Defensie, periode 2018-2023 (Deloitte, Berenschot 2025): https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/12/16/periodieke-rapportage-veiligheid-bij-defensie-eindrapport.
4 Idem, blz. 31.

2

Toezicht-activiteiten in 2025

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de toezichtactiviteiten die de IVD in 2025 voltooide en die zij momenteel nog onder handen heeft.

Een van die activiteiten is het onderzoeken van voorvallen bij Defensie om er lering uit te trekken en herhaling te voorkomen. Het systeem Peoplesoft Melding Voorvallen onderscheidt vier categorieën van voorvallen met betrekking tot fysieke veiligheid, waarbij de categorisering is gebaseerd op de ernst van de gevolgen. Categorie 1-voorvallen zijn hierbij de minst ernstige voorvallen en categorie 4-voorvallen zijn voorvallen met ernstige gevolgen. Een voorval kan daarnaast gecategoriseerd worden als incident of bijzondere gebeurtenis. De inspectie beoordeelt altijd alle categorie 4-voorvallen op de noodzaak voor een volledig onderzoek, maar kan ook onderzoek doen naar voorvallen in de categorieën 1, 2 of 3, of naar incidenten of bijzondere gebeurtenissen.

In 2025 richtte de inspectie haar vizier meer op de risico's die door meldingen zichtbaar worden. Hiervoor woog zij niet alleen alle categorie 4-voorvallen, maar ook alle categorie 3-voorvallen en in voorkomend geval ook voorvallen van de categorieën 1 of 2, incidenten en bijzondere gebeurtenissen. Als gevolg hiervan nam de inspectie dit jaar 154 meldingen ter beoordeling in behandeling. Hierbij besloot zij uiteindelijk bij 134 meldingen geen onderzoek te doen. In de overige twintig gevallen is er sprake van een van de volgende situaties:

- besluit tot een (volledig) onderzoek (2x);
- besluit tot kort onderzoek, waarover per nota of brief is gerapporteerd (3x);
- het betrokken defensieonderdeel is verzocht om zelf onderzoek te doen (3x);
- beoordeling is nog niet afgerond en een (formeel) besluit moet nog worden genomen (12x).

Dodelijk ongeval met CV90-infanteriegevechtsvoertuig op oefenterrein Hohenfels (afgerond)

In maart 2024 deed zich een dodelijk ongeval voor op het oefenterrein Hohenfels in Duitsland. Tijdens een oefening – ter voorbereiding op de missie *enhanced Forward Presence* (eFP) van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) in Litouwen – viel een CV90-infanteriegevechtsvoertuig stil bij het oprijden van een heuvel. Daarna rolde de CV90 achteruit. Daarbij raakte een Nederlandse militair lichtgewond en een andere Nederlandse militair ernstig gewond en overleed dientengevolge. De inspectie richtte zich in het onderzoek met name op de verklaring voor het stilvallen van het voertuig, waarna het achterwaarts rolde. Zo bleek dat een samenspel van factoren – problemen met motorvermogen en brandstoffilters, alsmede onbekendheid met het onverwacht achteruitrollen – hieraan heeft bijgedragen. Lopende het onderzoek deelde de inspectie hieromtrent haar bevindingen en zijn verbeteringen direct doorgevoerd. In het rapport beveelt de inspectie verder aan om (rijdend) personeel voldoende tijd en ruimte te geven om te oefenen met lokale aspecten en onder lokale omstandigheden, voordat grotere complexe oefenscenario's worden uitgevoerd. Een meer centrale defensielocatie voor de CV90-simulator waarborgt een efficiënte en effectieve training voor alle CV90-gebruikers, zo beveelt de inspectie tot slot aan.

Veiligheid tot in de haarvaten van de gehele organisatie

Gesprek met COMMIT over veiligheid binnen een complexe defensieorganisatie die sterk uitbreidt

Defensie bevindt zich op dit moment in een fase van versterking en opschaling. Nieuwe en complexere operaties in binnen- en buitenland, samen met toenemende dreigingen in de wereld, vragen om materieel dat zowel technologisch geavanceerd als operationeel betrouwbaar is. Het Commando Materieel en IT (COMMIT) speelt hierin een cruciale rol voor Defensie. Een gesprek met kolonel Jos Gijzen van COMMIT over al die verschillende veranderingen en hoe de organisatie daarmee omgaat.

Vaak zonder het te beseffen, heeft elke werknemer van Defensie continu te maken met COMMIT. De IT op de werkplek op kantoor en in het veld is natuurlijk een bekend voorbeeld, maar ook met het materieel dat tijdens een grootschalige oefening wordt ingezet, heeft COMMIT te maken. Vergeet ook de kleding, het voedsel en de verbindingen tijdens die oefeningen niet. Zoals COMMIT het zelf verwoordt: “zonder ons rijdt, vliegt en vaart er straks niets meer”.

Kolonel Jos Gijzen, Sectiehoofd Wapensystemen en Lifecycle Management, geeft aan dat – in het licht van de veranderingen binnen de organisatie – COMMIT voor interessante en tevens mooie uitdagingen staat om grote hoeveelheden materieel aan te schaffen en tegelijk te waarborgen dat alles veilig en inzetbaar is en blijft. “Dat betekent uitgebreid testen en evalueren voordat materieel in de praktijk kan worden ingezet”, legt Gijzen uit. “Dat levert op de werkvloer wel eens ‘spanning’ op, omdat de gebruiker natuurlijk zo snel mogelijk aan de slag wil. Maar voor veilige en inzetbare spullen is nu eenmaal voorbereidingstijd nodig. Ons doel is dan ook risico’s zo beheersbaar mogelijk te houden en operationele effectiviteit te garanderen.”

De praktijk laat zien dat, om aan de gestelde eisen te kunnen voldoen, een andere *mindset* nodig is. COMMIT levert materieel dat niet alleen technisch modern is, maar vooral ook veilig, betrouwbaar en afgestemd op de gebruiker. Gijzen: “Onze wapensystemen zijn ontworpen voor huidige en toekomstige dreigingen. Ze moeten effectief zijn in de praktijk, niet alleen op papier.”

Wensen en mogelijkheden

Hoe je het ook wendt of keert, de gebruiker van alle spullen staat centraal. “De basisveiligheid is het uitgangspunt. Dat betekent dat we geen water bij de wijn doen. Ook niet als daarop wordt aangedrongen vanwege tijdsdruk. Dat levert in de praktijk wel eens een spanningsveld op, maar we hebben een goede situatie gecreëerd door al in het beginstadium belanghebbenden te betrekken bij het ontwerpproces”, zegt Gijzen. En dan maakt het niet uit of het om militairen of burgerpersoneel gaat. “Zíj zijn uiteindelijk degenen die er mee gaan werken.” De praktijk laat zien dat in voorbereidende sessies wensen, beperkingen en risico’s worden besproken. Het uiteindelijke resultaat is dat materieel niet alleen technologisch geavanceerd, maar ook praktisch bruikbaar is.

Gijzen: “Wat we ons wel moeten realiseren is dat het van twee kanten komt.” Hij bedoelt daarmee dat de spullen prima in orde en veilig kunnen zijn, zonder een ‘veilige’ gebruiker heeft het materieel in de praktijk weinig waarde. Dat klinkt heel logisch, maar volgens Gijzen blijft het in de praktijk toch nog wel eens een uitdaging iedereen effectief bij het proces te betrekken en tegelijk de doorlooptijden te respecteren. Mensgerichte ontwerpprincipes zijn nu eenmaal afhankelijk van training, beschikbaarheid van personeel en operationele prioriteiten, en kunnen in drukke perioden soms beperkt worden toegepast.

Gijzen refereert hierbij aan het noodlottige ongeval dat enige tijd geleden tijdens een NAVO-oefening in Duitsland plaatsvond. Een Nederlands CV90-infanteriegevechtsvoertuig liep in het terrein vast en rolde – als gevolg van onbedoeld verlies van motorvermogen – achteruit de helling af. Eén militair overleed en een andere liep verwondingen op. Voor Defensie was dit ongeval reden om uitgebreid onderzoek te doen, dat gericht was op het voorkomen van herhaling.

Op advies van de IVD implementeerde COMMIT verschillende maatregelen. Specifiek voor de CV90 waren dat bijvoorbeeld aangescherpte onderhoudsprocedures, snellere vervanging van brandstof- en waterfilters en aanpassingen aan rijopleidingen. Hoewel concrete evaluaties over de effectiviteit van deze maatregelen nog beperkt zijn, laten interne rapportages wel al een daling van uitval door motorvermogenverlies in vergelijkbare voertuigen zien. “Het risico op incidenten blijft altijd bestaan”, zegt Gijzen. “Situaties als terreinuitdagingen en menselijke fouten zijn moeilijk volledig uit te sluiten, maar we zien wel een positief effect als we de *mindset* van de individuele militair goed houden.”

Veiligheidscultuur
Daarmee komt Gijzen uit bij een belangrijk onderdeel van een veilige werkomgeving: de veiligheidscultuur. “Bij COMMIT leggen we veel nadruk op die veiligheidscultuur.” Gedragingen, bewustzijn en leiderschap zijn volgens Gijzen onmisbaar om materieel veilig te kunnen inzetten. “Leidinggevenden dienen het goede voorbeeld te geven en hun medewerkers actief te betrekken. Kritisch bekeken is zo’n cultuurverandering echter traag en complex. Tegenkrachten zoals operationele druk, tijdsdruk of gewoontegedrag kunnen dat proces vertragen. Dat betekent dat een effectieve veiligheidscultuur daarom niet alleen om goed leiderschap vraagt, maar ook om systematische monitoring, goede feedbackmechanismen en structurele verankering van veiligheidspraktijken.”

De versterking van Defensie betekent dat COMMIT nieuw en extra materieel moet aanschaffen en diverse processen moet opschalen. En dat opschalen gaat niet vanzelf: snelheid en precisie moeten hand in hand gaan, terwijl veiligheid altijd prioriteit heeft. COMMIT laat wel zien dat innovatie en veiligheid prima gecombineerd kunnen worden, maar dat het ook een complex proces is dat continu vraagt om aanpassingen. Gijzen: “Materieel is pas geslaagd als de gebruiker er zonder risico mee kan werken. Dat vergt voortdurende evaluatie, leren van incidenten en realistische planning.”

Ten slotte
COMMIT is een essentiële schakel in een defensieorganisatie die continu in beweging is en de komende jaren sterk moet uitbreiden. Door scherp te blijven op normen, het gebruik centraal te stellen, incidenten te leren verwerken en veiligheid structureel te verankeren, levert COMMIT materieel dat effectief, veilig en toekomstbestendig is. Tegelijkertijd laat de praktijk zien dat opschaling, cultuurverandering en risicobeheersing complex zijn en dat voortdurend kritisch evalueren essentieel blijft.

Letsel bij ongevallen met voertuigen bij de landmacht (afgerond)

De inspectie onderzocht tien ongevallen met militaire voertuigen waarbij militairen gewond raakten. Uit een tussentijdse analyse bleek dat de verscheidenheid aan de (directe) oorzaken groot was, maar dat de ongevallen een grote overeenkomst vertoonden: de gewond geraakte militairen droegen geen autogordel. Over deze risicofactor gaf de inspectie reeds eind 2024 een tussentijdse waarschuwing via een signaalrapportage. Het niet dragen van de gordel droeg in grote mate bij aan het ontstane letsel bij de militairen. Op basis van dit gegeven besloot de inspectie om een veiligheidsadvies op te stellen in plaats van een regulier onderzoeksrapport. Hiermee biedt de inspectie inzicht in de risico's die het niet dragen van de gordel met zich meebrengt en andere risicofactoren die mogelijk bijdroegen aan het ontstane letsel. Met deze tekst geeft de inspectie echter vooral aan dat de defensietop en de commandanten dilemma's rond het niet dragen van de gordel of het (op verkeerde gronden) verlenen van vrijstelling van de gordelplicht moeten bespreken. De inspectie roept hen dan ook op hierover besluiten te nemen.

Ongeval met Fennek in Münster Nord te Duitsland (lopend)

In oktober 2025 deed zich een ongeval voor met een Fennek-verkenningsvoertuig tijdens een verplaatsing bij duisternis onder tactische omstandigheden. Daarbij is de boordschutter overleden. Het ongeval gebeurde tijdens de oefening *Ferocious Bison* in Duitsland, nabij Münster. De inspectie doet onderzoek naar het ongeval en richt zich op de oorzaak, de toedracht en de gevolgen van het voorval.

Val van paard (afgerond)

De inspectie onderzocht een incident waarbij een militaire ruiter van de Koninklijke Marechaussee (KMar) tijdens de uitoefening van de ceremoniële dienst van een paard viel en daarbij gewond raakte. Het onderzoek richtte zich op de beschermingsmiddelen voor ruiters, zoals de ruitercap, versus de ceremoniële kolbak die niet geldt als persoonlijk beschermingsmiddel. De inspectie beveelt aan om een alternatief voor de kolbak te vinden die wel voldoet aan de norm 'helmen voor de ruitersport'.

Dodelijk slachtoffer op terrein Marinebasis te Den Helder (afgerond)

De inspectie deed een verkennend onderzoek naar een eenzijdig voorval op de marinebasis in Den Helder waardoor een militair verongelukte. De inspectie deelde de aandachtspunten uit dit onderzoek met het Commando Zeestrijdkrachten (CZSK), dat vervolgens een plan van aanpak aan de inspectie presenteerde over de beoogde verbetermaatregelen. Het gaat hierbij onder andere om herziening van beleid rondom hobbyactiviteiten op de kazerne, risicoanalyse met betrekking tot samenloop van werksituaties op de steigers en het bevorderen van een sociaal veilige werkomgeving en aanspreekcultuur. De uitvoering van de verbetermaatregelen loopt sindsdien. De inspectie monitort de voortgang van de verbetermaatregelen en bespreekt dit periodiek met het CZSK.

Voorvallen *Thunderflash* (afgerond)

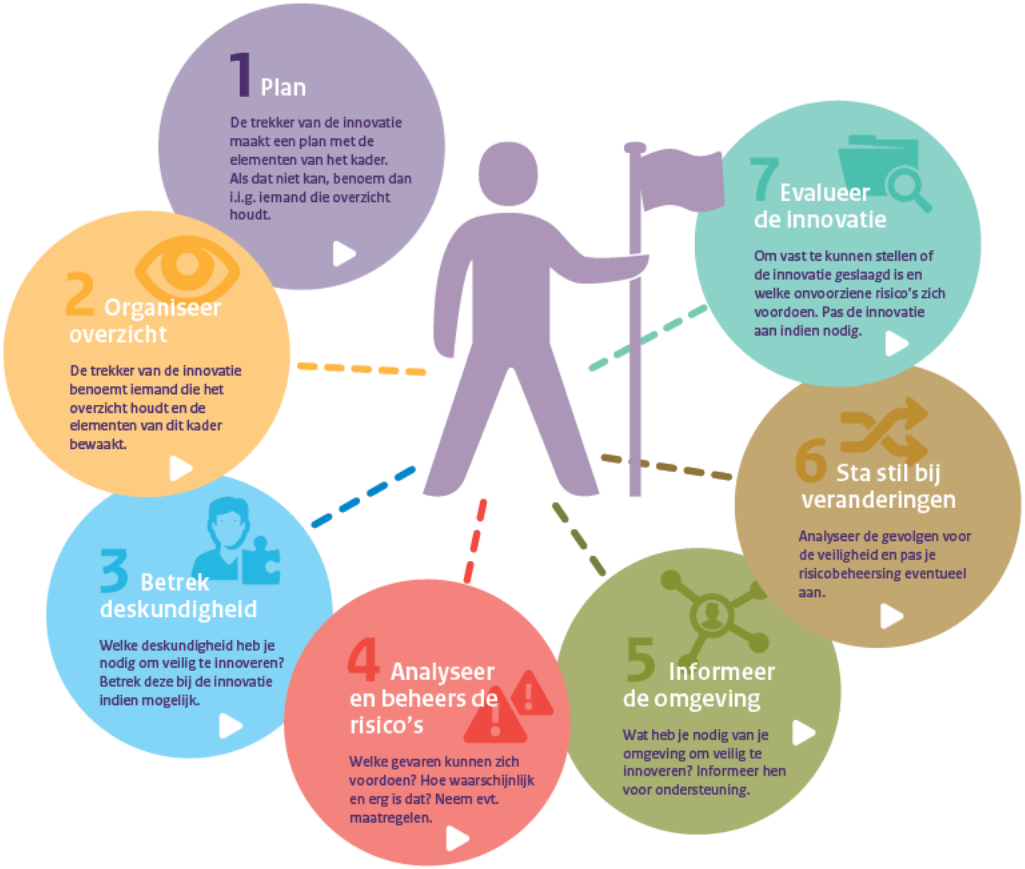
Naar aanleiding van twee voorvallen met *Thunderflash*-oefengranaten informeerde de inspectie bij het CLAS naar de algemene omgang met *Thunderflash*-oefengranaten. Hierbij zijn geen onvolkomenheden aangetroffen in bijvoorbeeld de toepassing van werkinstructies, de opleiding of het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

Incident schietbaan Besmaya te Irak (afgerond)

De inspectie onderzocht een voorval op een schietbaan in Besmaya. Tijdens een oefening op de schietbaan ging een UXO (een niet-geëxplodeerd explosief) in de kogelvanger af en verwondde een militair die dichtbij stond. Door de explosie kwam een metalen scherf in het onderbeen van de Nederlandse militair terecht. Uit onderzoek bleek dat de schietbaan door de Militaire Commissie Gevaarlijke Stoffen was beoordeeld en dat zij beperkingen had opgelegd voor het betreden van de schietbaan. De schietende eenheid had deze restricties niet in haar operationeel risicomanagement meegenomen. De inspectie bracht de Directie Operaties (DOPS) van de Defensiestaf hiervan op de hoogte, waarna de schietende eenheid, onder verantwoordelijkheid van de DOPS, haar verbeterde Risico Analyse Operationele omstandigheden (vRAO) aanpaste. De inspectie stelde de Commandant der Strijdkrachten (CDS) door middel van een nota hiervan op de hoogte.

Kortdurende innovatie (afgerond)

In het najaar van 2024 raakten twee militairen van het Korps Commandotroepen (KCT) tijdens een oefening gewond. Er ontplofte een explosief dat onderdeel was van een wapensysteem. De militairen testten dit systeem in het kader van een kortdurende innovatie binnen hun eenheid. Het ongeval was aanleiding voor de inspectie om de veiligheid bij dit soort innovaties te onderzoeken. Een kortdurende innovatie duurt, van idee tot toepassing in de praktijk, tussen de zes weken en zes maanden. Voor uitvoerige risicoanalyses is logischerwijs minder tijd beschikbaar. Bovendien lopen (veiligheids)regels vaak achter op innovaties, waardoor daarop vaak niet kan worden teruggevallen en risicodenken dus belangrijker wordt. Dit speelt in nog sterkere mate tijdens (dreiging van) oorlog, waarbij sommige regels niet van toepassing zijn. Voor deze situaties ontwikkelde de inspectie op basis van literatuur en gesprekken met kenniscentra en betrokken militairen een kader[5] met zeven sleutelelementen voor veilig kortdurend innoveren. Het KCT gebruikt dit kader nu als een van de pijlers in de bedrijfsveiligheid.

5 https://www.ivd.nl/documenten/2025/10/20/online-innovatiekader-ivd

Korps Commandotroepen: veiligheid als versneller van operationele kracht

Interview met hoofd bedrijfsveiligheid over handvatten voor veilige innovatie

In het najaar van 2024 raakten twee militairen van het KCT tijdens een oefening gewond. Naar aanleiding daarvan werkte de IVD het afgelopen jaar met het KCT aan een kader dat het KCT de handvatten geeft om veilig te werken: zowel in voorbereidende fases als tijdens de uit te voeren missies. Uit het gesprek dat we met het hoofd bedrijfsveiligheid van het KCT voor dit jaarverslag hebben gehad, blijkt dat het KCT zich als geen ander bewust is van de noodzaak van een veilige werkomgeving: "De missie staat voor ons op nummer 1, en daarbij is aandacht voor veiligheid continu een essentieel onderdeel."

Het KCT heeft als taak het voorbereiden en uitvoeren van speciale operaties. Dat betekent dat het korps het hele jaar door gereed moet staan voor operationele inzet, waar dan ook ter wereld. Het gevolg is dat de militairen snel moeten kunnen schakelen. In de praktijk houdt dat in dat de militairen bijvoorbeeld in staat moeten zijn om binnen enkele weken tot maanden wapensystemen door te ontwikkelen, te testen en toe te passen in de praktijk. Waar andere eenheden veel langer de tijd hebben om nieuwe technieken te verkennen, werkt het KCT onder tijdsdruk. Dat is inherent aan hun taakstelling.

De kracht van het korps ligt dan ook in het combineren van snelheid en zorgvuldigheid. Innovaties worden gedragen door een uitgebreid netwerk van specialisten binnen het Tech Center en het kenniscentrum van het KCT. Zij monitoren voortdurend internationale ontwikkelingen en vertalen deze direct naar praktische toepassingen. Hierdoor blijft het korps voortdurend in beweging.

Leerproces

Bij de oefening waar twee KCT-militairen gewond raakten, werd een drone als 'effectenbrenger' getest: aan de drone was een grijper bevestigd die een STUN-granaat vasthield. Ondanks zorgvuldig testen vooraf bleek het explosief toch los te schieten. De explosie die volgde, verwondde de twee militairen. Na dit incident keek het korps kritisch terug op het eigen handelen. Direct schakelden bedrijfsveiligheid, technici en *operators* met elkaar om de volledige toedracht te reconstrueren. Doel? Lering trekken uit het incident voor toekomstige operaties.

De aanpak die het KCT liet zien na het STUN-incident toont aan hoe serieus de organisatie met dit soort veiligheidsvraagstukken omgaat. "Omdat wij met ons korps snel moeten handelen op veel verschillende terreinen is het noodzakelijk dat iedereen binnen onze organisatie veilig handelen continu in het achterhoofd houdt", licht het KCT toe. "En dan binnen de gehele keten: in de voorbereiding van een oefening of missie, tijdens de actie en naderhand. Per compagnie gaat de PRM'er (functionaris personeelsrisicomanagement, red.) gewoon mee om toe te zien op een veilige werkomgeving."

Praktijk

Bedrijfsveiligheid is dus diep verweven met het dagelijkse werk; het is een volwaardig onderdeel van het *battle rhythm* van het KCT. De afdeling Bedrijfsveiligheid beoordeelt innovaties op technische haalbaarheid, juridische kaders, trainingsvereisten en operationele risico's. "Innovaties worden door deze integrale aanpak nooit losgekoppeld van veiligheid. Besluiten worden genomen op basis van expertise vanuit meerdere disciplines, waarbij de korte lijnen binnen het KCT zorgen voor snelheid zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit", verduidelijkt de afdeling Bedrijfsveiligheid KCT.

Het KCT noemt als voorbeeld de evacuatiemissie in Kaboel in augustus 2021, waarbij het KCT onder hoge tijdsdruk Nederlanders en Afghaanse medewerkers veilig uit de stad moest halen. Het korps paste direct nieuwe procedures en improvisaties toe, zoals slimme toegangsroutes en herkenningssignalen, terwijl het continu contact hield met de basis in Nederland. Informatie stroomde direct naar commandoposten, waardoor het KCT snel, effectief en veilig kon opereren.

Stimuleren van veiligheid

Het korps werkt vanuit een uitzonderlijke mate van openheid, onderling vertrouwen en verbondenheid. "Militairen worden aangemoedigd om risico's te benoemen, ideeën aan te dragen en elkaar scherp te houden. De rang doet er niet toe; de inhoud en de expertise staan centraal", zegt het KCT. "Deze platte structuur zorgt ervoor dat risico's vroeg worden gesignaleerd en dat iedereen verantwoordelijkheid voelt voor veilig optreden."

De kernwaarden van het KCT – Moed, Beleid, Trouw, Eer en Trots – zijn niet slechts concepten op papier, maar worden vanaf de eerste opleidingsdag actief doorleefd. Veiligheid is niet alleen een procedure, maar een mentaliteit die verweven zit in de identiteit van iedere *operator*. De afdeling Bedrijfsveiligheid fungeert daarbij als een waardevolle tegenkracht, een partij die objectief toetst en waar nodig een *reality check* biedt. Deze balans tussen operationele gedrevenheid en kritische reflectie laat zien dat veiligheid en missie nooit elkaars tegenpolen zijn, maar elkaar juist versterken.

Sleutelelementen
In het IVD-onderzoek naar het STUN-incident gaf het KCT aan dat innovatie essentieel is voor het korps om inzetbaar te blijven in een wereld waarin dreigingen snel evolueren. Bij kortdurende innovaties is er minder tijd beschikbaar voor uitvoerige risicoanalyses. Bovendien lopen (veiligheids)regels vaak achter op innovaties, waardoor daarop vaak niet kan worden teruggevallen. Dit speelt nog sterker tijdens oorlog(sdreiging), waarbij sommige regels komen te vervallen. Risicodenken wordt dan nog belangrijker voor de veiligheid.

Om de aandacht voor veiligheid toch te waarborgen onderzocht de inspectie samen met het KCT hoe aandacht voor veiligheid een vast onderdeel wordt en blijft van de hele innovatieketen. Daaruit rolde een kader met zeven sleutelelementen voor veilig kortdurend innoveren. Dit stappenplan, dat de innovatieketen van begin tot eind bedient, begint met het maken van een gedegen plan om via onder meer het organiseren van overzicht, het betrekken van (externe) deskundigheid en het analyseren en beheersen van de risico's uiteindelijk te komen tot de evaluatie van de innovatie.

De innovatiekracht van het korps is groot, maar het kan wel eens misgaan, zoals het incident met de STUN laat zien. Toepassing van de zeven sleutelelementen in de praktijk verkleint de kans op incidenten. De zeven stappen worden nu al in de praktijk toegepast. Een KCT-militair gaf aan dat dit kader begrijpelijk en bruikbaar is, ook in situaties met hoge tijdsdruk. "Het illustreert hoe de zeven sleutelelementen van het innovatiekader samenkomen om zowel snelheid als veiligheid te waarborgen", zegt het KCT. "Het incident maakte duidelijk dat het blijven versterken van de veiligheid bij een innovatieproces nodig is, vooral op het gebied van testprocedures en het vroegtijdig betrekken van technische deskundigheid.

Tegelijkertijd toont het aan dat het KCT in staat is om innovaties niet alleen sneller, maar ook veiliger vorm te geven wanneer de juiste expertise tijdig beschikbaar is, en dat deze aanpak ook toepasbaar kan zijn bij andere krijgsmachtdelen."

Ten slotte
Het STUN-ongeval heeft niet alleen geleid tot waardevolle lessen, maar laat ook zien dat het KCT beschikt over een krachtige en volwassen veiligheidsstructuur. De combinatie van een sterke cultuur, specialistische kennis, snelle innovatiecapaciteit en een open evaluatiehouding maakt het korps tot een voorbeeld binnen Defensie. Het vermogen om kritisch naar zichzelf te kijken en structurele verbeteringen door te voeren, toont dat het KCT in staat is om ook in een wereld die steeds complexer wordt, veilig, effectief en toekomstgericht te blijven opereren. Het incident heeft daarmee niet alleen geleid tot inzicht, maar ook tot verdere versterking van het proces van veilig innoveren, waarmee het KCT zijn positie als vooruitstrevende en professionele *special operations forces* bevestigt.

Commissie van Onderzoek defensiebreed (afgerond)

In september 2024 vond tijdens een oefening een ongeval plaats waarbij een *Sound & Flash*-handgranaat onverwacht ontplofte. Daardoor raakte een militair gewond. Na overleg tussen de IVD en het CZSK besloot de inspectie dat het CZSK het onderzoek naar dit ongeval zelf zou uitvoeren met het instellen van een Commissie van Onderzoek (CvO) en dat aan de CvO twee IVD-onderzoekers als buitengewoon lid werden toegevoegd. Nadat de CvO het definitieve rapport had opgeleverd, voerde de IVD een reflectie uit op het uitgevoerde onderzoek en het bijbehorende onderzoeksrapport, en koppelde deze reflectie aan eerdere ervaringen met CvO's. De inspectie constateerde ten eerste dat het afronden van een onderzoek door een CvO naar een categorie 3 of 4-ongeval binnen honderd dagen, zoals de SG-aanwijzing 989 Interne voorvalonderzoeken bij Defensie voorschrijft, in veel gevallen niet realistisch is. Er moet namelijk rekening worden gehouden met de complexiteit die bij ongevallen kan spelen en de benodigde stappen die noodzakelijk zijn om tot een gedegen eindresultaat te komen. Ten tweede is bij CvO's niet altijd de vereiste vrijstelling van reguliere werkzaamheden van CvO-leden gegarandeerd, ondanks dat dit is voorgeschreven in aanwijzing SG-989. Ten derde mist de IVD expliciete aandacht voor kwaliteitsborging en -controle in het CvO-proces. En tot slot blijkt dat CvO-leden niet altijd goed zijn toegerust voor een onderzoek en bijvoorbeeld niet de CvO-cursus hebben gevolgd. De IVD deed naar aanleiding van bovenstaande constateringen aanbevelingen aan de betrokken partijen. Een aanbeveling in dit onderzoek geldt defensiebreed voor alle toekomstige CvO's. De commandant dient de beschikbaar te stellen tijd en onderzoekscapaciteit voor de CvO af te stemmen op de *scope* en complexiteit van de onderzoeksopdracht.

Inrichting Basis Rijopleiding Persoonsbeveiliging Binnenland (lopend)

De inspectie startte een onderzoek naar de inrichting van de Basis Rijopleiding Persoonsbeveiliging Binnenland (BROPBB) naar aanleiding van een dodelijk verkeersongeval dat dit jaar plaatsvond tijdens deze opleiding. De inspectie onderzoekt hoe de opleiding is ingericht, welke taken en verantwoordelijkheden bij het Opleidings- en Trainingscentrum Rijden en Bergen en het Opleidings- en Trainingscentrum KMar liggen, en op welke wijze risico's voor deelnemers, instructeurs en andere weggebruikers worden beheerst. De inspectie beoordeelt of de veiligheid binnen de rijopleiding voldoende is gewaarborgd. Waar nodig doet de inspectie aanbevelingen om herhaling te voorkomen en een lerende organisatie te versterken.

Gezamenlijk onderzoek met Inspectie Justitie en Veiligheid over het Stelsel Bewaken & Beveiligen (lopend)

De IVD participeert in het onderzoek van de Inspectie Justitie en Veiligheid (IJenV) naar het nieuwe stelsel beveiligen van personen. Het nieuwe stelsel is gericht op de beveiliging van ernstig bedreigde personen vanuit dreigingsfenomenen. Ten opzichte van 'Bewaken en Beveiligen' moet dit stelsel eenduidiger en transparanter zijn, en zich meer richten op dreiging. De transitie van het stelsel Bewaken en Beveiligen naar het stelsel Beveiligen van personen gaat over een groot aantal aspecten en heeft daarmee een aanzienlijke impact op de werking van het stelsel. De IJenV en IVD richten zich in dit onderzoek op de onderlinge samenwerking tussen de Nationale Politie en de KMar in de operationele teams en de daarbij behorende veiligheidsaspecten op de werkvloer.

Heidebrand Ede (lopend)

In april 2025 oefende leerlingen van de Koninklijke Militaire School op de Edese/Ginkelse heide. Door de aanhoudende droogte in de periode voorafgaand was zowel de grond als de vegetatie erg droog. De veiligheidsregio kondigde brandgevaar af. Defensie vaardigde een verbod voor een bepaalde tijd uit om pyrotechnische middelen in het oefenterrein te gebruiken. De klas trainde op het oefenterrein onder leiding van een instructeur in het kader van 'Leidinggeven onder verzwarende omstandigheden' (LOVO). De instructeur gooide, als onderdeel van het lesprogramma, een rookgranaat op het zandpad. Door vonken van de rookgranaat vatte de heide vlam, hetgeen uiteindelijk resulteerde in een grote heidebrand. De inspectie zoekt in dit onderzoek afstemming met de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

Management van veiligheidsrisico's voor CLAS-eenheden bij inzet in het buitenland (afgerond)

In meerdere onderzoeken naar de veiligheid van militairen tijdens inzet in het buitenland constateerden onder andere de IVD en de Algemene Rekenkamer tekortkomingen in het risicomanagement. Deze tekortkomingen en de grote kans op veelvuldige inzet in de nabije toekomst waren voor de inspectie aanleiding om onderzoek te doen naar de inrichting van

risicomanagement bij inzet van eenheden van het Commando Landstrijdkrachten (CLAS) in het buitenland. Dit onderzoek richtte zich op de voorgeschreven inrichting en hoe risicomanagement in de praktijk wordt ingericht en uitgevoerd.

In het najaar besprak de inspectie haar bevindingen met vertegenwoordigers van de onderzochte partijen: de DOPS (nu onderdeel van *Joint Force Command*), Staf CLAS en 43 Gemechaniseerde Brigade. Deze hadden op basis van de bevindingen reeds verbeteracties ingezet, waaronder de implementatie van Integraal Risicomanagement (IRM) (*Joint Force Command*) en interne afstemming van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden per afdeling (Staf CLAS). Deze verbeteracties waren voornamelijk gericht op het eigen organisatieonderdeel.

De inspectie dringt in haar rapport aan op verbeteracties die de partijen gezamenlijk moeten ondernemen, zoals het verder ontwikkelen en formaliseren van de vereiste risicomanagementstructuur, het standaardiseren van evaluatiemomenten en -methoden, en het verbeteren van de systematische informatiedeling. De inspectie rondde het rapport eind 2025 af en zal het begin 2026 publiceren.

Agenda voor Veiligheid (afgerond)

De Agenda voor Veiligheid is in 2020 opgesteld en wordt gezien als een doorontwikkeling van het plan van aanpak Een veilige defensieorganisatie. Dat resulteerde in vijf agendapunten die elk een optimale situatie op het gebied van veiligheid beschrijven.[6] In het kader van haar toezichthoudende taak onderzocht de IVD wat de huidige stand van zaken is van de sturing op en de realisatie van de vijf agendapunten van de Agenda voor Veiligheid voor de periode 2021-2024.[7]

Het onderzoek bestond uit een documentstudie van circa 150 documenten. Op basis van deze documentstudie concludeert de inspectie dat ze geen volledig beeld kan vormen van de stand van zaken van de vijf agendapunten van de Agenda voor Veiligheid. Een oorzaak hiervan is het ontbreken van gerichte stuurinformatie, waardoor niet kon worden vastgesteld of de gestelde doelen werden behaald en/of bijsturing nodig was. De inspectie oordeelt dat het Directoraat-Generaal Beleid (DGB) en de Directie Veiligheid (DV) hierdoor hun rol als regievoerder niet aantoonbaar konden vervullen.

Een tweede reden is dat, ondanks dat de voortgang van de Agenda voor Veiligheid regelmatig werd besproken in diverse overlegorganen (monitoring), wel (bij)sturing plaatsvond op uitvoerend niveau, maar deze op beleidsmatig niveau ontbrak. De DV gaf aan niet te beschikken over documentatie waaruit blijkt dat op beleidsmatig niveau is bijgestuurd.

De inspectie rondde het onderzoek eind 2025 af en zal het begin van 2026 publiceren.

Veiligheid bij verwerving nieuw materieel (lopend)

Invoering van nieuw materieel gaat gepaard met nieuwe veiligheidsrisico's voor de gebruiker van dit materieel. Deze risico's moeten worden gemitigeerd volgens geldende regelgeving en randvoorwaarden voor goed risicomanagement. Niet alle geïnventariseerde risico's worden op deze manier verminderd. De IVD doet daarom onderzoek naar de mate waarin betrokken partijen binnen verwervingsprojecten aandacht geven aan de veiligheid van de taakuitvoering als voorwaarde voor goed risicomanagement. De inspectie richt zich op twee cruciale fases in het verwervingsproces: de beginfase en de eindfase. In de beginfase moet veiligheidsrelevante informatie gedeeld worden over hoe de defensieonderdelen van plan zijn om het nieuwe materieel te gebruiken. In de eindfase vindt de overdracht plaats van de verwerver aan de defensieonderdelen, van informatie over geïnventariseerde restrisico's en de beheersing hiervan door die desbetreffende defensieonderdelen. Met dit onderzoek identificeert de inspectie eventuele knelpunten in risico-inventarisatie, -evaluatie en

6 Directie Veiligheid, Rapport Agenda voor Veiligheid (Den Haag, 2021). De vijf agendapunten zijn: (1) Integraal risicomanagement ingevoerd, (2) Deskundigheid op de werkplek gegarandeerd, (3) Werk- en leefomgeving op norm, (4) Balans tussen ondersteuning en uitvoering hersteld en (5) Zeggenschap commandanten op niveau.
7 IVD-website: https://www.ivd.nl/actueel/nieuws/2025/09/19/agenda-voor-veiligheid.

-mitigatie bij verwervingsprojecten en, als het onderzoek daar aanleiding toe geeft, doet ze verbetervoorstellen.

Systeemgericht toezicht (doorlopend)

De IVD voerde de afgelopen jaren bij alle defensieonderdelen systeemgericht toezicht uit. Zij beoordeelde hierbij voor elk defensieonderdeel de opzet, het bestaan en de werking van haar veiligheidsmanagementsystemen en rapporteerde hierover aan de commandanten van de bezochte eenheden. De *Plan-Do-Check-Act*-cyclus moet in optiek van de inspectie beter en volledi ger worden doorlopen om de continue verbetering van de veiligheid daadwerkelijk mogelijk te maken. De inspectie stelt vast dat alle defensieonderdelen hun veiligheidsorganisaties inmiddels hebben ingericht, maar dat de personele vulling ervan nog niet voldoende is en dat het aanwezige personeel vaak nog niet volledig is opgeleid.

Daarnaast ziet de inspectie dat alle defensieonderdelen in meer of mindere mate een veiligheidsmanagementsysteem hebben. Belangrijke verbetermogelijkheden zijn: documentatie actualiseren, interne audits uitvoeren en het monitoren en daadwerkelijk realiseren van gesignaleerde verbetermogelijkheden.

Ter afsluiting van cyclus van systeemgericht toezicht evalueerde de inspectie het systeemgericht toezicht en voerde ze een aantal verbeteringen door. Deze verbeteringen hebben onder andere betrekking op het (meer) uniformeren van de aanpak in de uitvoering van het systeemgericht toezicht. Daarnaast wil de inspectie een vaste teamleider en een vast teamlid aanstellen voor de duur van drie jaar voor het uitvoeren van systeemgericht toezicht bij een defensieonderdeel. Ook wordt de rapportage aangeboden aan zowel de commandant van de bezochte eenheid, alsook aan de hoofden van de stafafdeling veiligheid van het betreffende defensieonderdeel. Tot slot streeft de inspectie ernaar om in de toekomst haar systeemgericht toezicht bij een eenheid in een jaar volledig af te ronden.

De IVD maakte in 2025 afspraken met het Defensie Ondersteuningscommando (DOSCO), de KMar en de Bestuursstaf voor de uitvoering van systeemgericht toezicht. Het systeemgerichte toezicht binnen DOSCO startte reeds in 2025 en hier is, als *pilot*, een extra module aan toegevoegd gericht op psychologische veiligheid. Psychologische veiligheid is een voorwaarde voor en onderdeel van sociale veiligheid en een voorwaarde voor fysieke veiligheid. Mogelijk wordt deze module, na evaluatie van de *pilot*, ook bij andere defensieonderdelen ingezet. Afspraken met de vier overige defensieonderdelen volgen in 2026.

IVD-aanbevelingen in de praktijk (afgerond)

In het kader van haar reflectieve toezicht onderzocht de IVD in 2025 de effectiviteit van haar eigen aanbevelingen en benoemde waar nodig verbeteracties. De nadruk van het toezicht door de inspectie ligt op leren en verbeteren, om zo bij te dragen aan een lerende defensieorganisatie. De inspectie sprak met verschillende partijen die in de afgelopen jaren te maken kregen met haar aanbevelingen. Een verbeterpunt is bijvoorbeeld dat de aanbevelingen zo concreet en praktisch mogelijk moeten zijn.

Status van eerder uitgebrachte aanbevelingen (doorlopend)

De inspectie inventariseerde verder in meerdere onderzoeken de status van haar eerder uitgebrachte aanbevelingen. De inspectie is verheugd te kunnen vaststellen dat Defensie veel aanbevelingen overneemt. De aanbevelingen uit de onderzoeken Schietongeval Camp Bulldog (2022) en Kamp Marmal (2021) heeft Defensie inmiddels opgevolgd. Zo is de Bestuursraad Veiligheid (voorheen Veiligheidscomité) ingericht. Tevens vindt onder leiding van de Directie Aansturen Operationele Gereedstelling (DAOG) van de Defensiestaf – via het Regieoverleg *Safety* – periodiek overleg plaats over defensieonderdeel-overstijgende knelpunten en relevante casussen ter reflectie. Daarbij zijn alle defensieonderdelen vertegenwoordigd. De module Veiligheid binnen de *e-learning* Militaire Basis Vaardigheden is herzien en biedt militairen basiskennis van veiligheid. Daarnaast zijn in 2024 *safety*-mondingsstoppen aangeschaft voor twee wapensystemen; deze zijn in 2025 geleverd en uitgerold.

CLAS en COMMIT werken aan de uitvoering van aanbevelingen uit het onderzoek Beheersing van munitieveiligheidsrisico's (2023). Deze aanbevelingen en de opvolging daarvan maken inmiddels deel uit van het Verbeterplan Munitiebeheer.

De inspectie constateert ook dat nog niet alle maatregelen uit het onderzoek Sterker reageren op zwakke signalen (2022) zijn opgepakt. Van de drie aanbevelingen die de minister in haar beleidsreactie omarmde, heeft Defensie er één daadwerkelijk

opgepakt en omgezet naar concrete maatregelen: de afdeling Trends Onderzoek en Statistiek van DOSCO voerde in juni 2023 een steekproef uit naar de meldingsbereidheid van defensiepersoneel en voert dit onderzoek vanaf 2024 jaarlijks uit. Defensie nam zich voor het meld- en voorvalsysteem te vernieuwen en integreerde veiligheid in de initiële en loopbaanopleidingen, maar dit nieuwe meldingssysteem is er vier jaar later nog niet. Ook de verdere integratie van veiligheid in andere relevante opleidingen is nog gaande. Daarnaast zijn defensieonderdelen verschillende veiligheidsinitiatieven gestart ter versterking van het veiligheidsbewustzijn en de meldingsbereidheid, maar deze initiatieven zijn nog niet afgerond. De inspectie blijft de implementatie van de voorgenomen maatregelen nauwlettend volgen.

De Defensie Duikgroep en Defensie Duikschool implementeerde dit jaar aanbevelingen vanuit eerdere onderzoeken naar duikveiligheid. Het gaat daarbij onder meer om het verbeteren van oefen- en trainingsinfrastructuur, faciliteiten en beheersorganisatie, de invoering van een vaste duiktoelage en bestendiging van de veiligheidsorganisatie. Als gevolg van wijzigende wet- en regelgeving is Defensie overgegaan op het militair kwalificeren van duikarbeid. Na vijf jaar evalueert het CZSK de Militaire Duikautoriteit.

Uitvoerbaar- en handhaafbaarheidstoets (doorlopend)

De inspectie voerde vier uitvoerbaar- en handhaafbaarheidstoetsen (UHT) uit: eerst het wetsvoorstel Kaderwet rijksinspecties, daarna het ontwerp van de Wodg, de A-SG-007 (Veiligheid, Gezondheid en Milieu bij Defensie) en ten slotte het concept Beleidskader Integriteit. Na afloop evalueerde de inspectie zelf het uitvoeringsproces. Hieruit zijn enkele verbeterpunten voortgekomen die het UHT-proces verder optimaliseren, waaronder de aanpassing van het toetsingskader UHT en de inrichting van een reviewteam voor UHT, om de effectiviteit en kwaliteit van UHT te versterken.

3 Ontwikkelingen in het toezicht

In dit hoofdstuk blikt de IVD terug op haar eigen organisatie-ontwikkeling en geeft ze inzicht in de onderwerpen die inspectiebreed spelen.

Missie, visie en strategie

In 2025 stelde de inspectie een nieuwe missie en visie vast, waarmee ze inspeelt op de laatste ontwikkelingen bij Defensie en de gewijzigde context waarin Defensie opereert. Ook sluit de inspectie hiermee meer aan bij de actuele ontwikkelingen in het (rijks)toezicht om meer reflectief en meer responsief te werk te gaan.

De nieuwe missie luidt als volgt:
De Inspectie Veiligheid Defensie houdt onafhankelijk toezicht op een veilige taakuitvoering van Defensie, met inbegrip van operaties in missiegebieden, met als doel optimalisering van de gevechtskracht.

De visie die daarbij hoort is:
De Inspectie Veiligheid Defensie streeft naar een lerende defensieorganisatie waarin veilig werken vooropstaat en tegenspraak vanzelfsprekend is. De inspectie ziet het als haar rol om hieraan bij te dragen met onafhankelijk toezicht dat vakkundig, respectvol en transparant is. Zo bouwt de IVD mee aan een toekomstbestendige defensieorganisatie die het vertrouwen van haar medewerkers en de samenleving verdient en behoudt.

De inspectie stelde de bijbehorende strategie voor de komende vijf jaar op. Deze is gericht op:
- de versteviging van de positie als rijksinspectie;
- de implementatie van een nieuwe werkwijze van de inspectie waarvoor een stevige informatiepositie de basis vormt;
- het ontwerp en de inrichting van een wendbare organisatie, die indien nodig makkelijk om te vormen is naar een crisisorganisatie.

Oorlogsorganisatie

De inspectie boog zich afgelopen jaar over de taak om de eigen organisatie zodanig in te richten dat deze indien noodzakelijk 'om te klappen' is naar een crisisorganisatie. Inhoudelijk sluit dit aan bij wat de inspectie in het Meerjarenperspectief 2025-2027 aankondigde: de IVD richt haar toezicht nadrukkelijker op veiligheid als onderdeel van de operationele gereedstelling van eenheden. Militairen gaan meer oefenen, de organisatie wil de regeldruk verlagen en Defensie experimenteert met alternatieve manieren van werven en opleiden. Voldoet Defensie aan alle voorwaarden voor veilig werken én benut het de kansen om de veiligheid te versterken voldoende? In deze tijd van versnelde gereedstelling en de dreiging van een conflict op NAVO-grondgebied is het devies van de IVD: niet minder toezicht, maar ander toezicht.

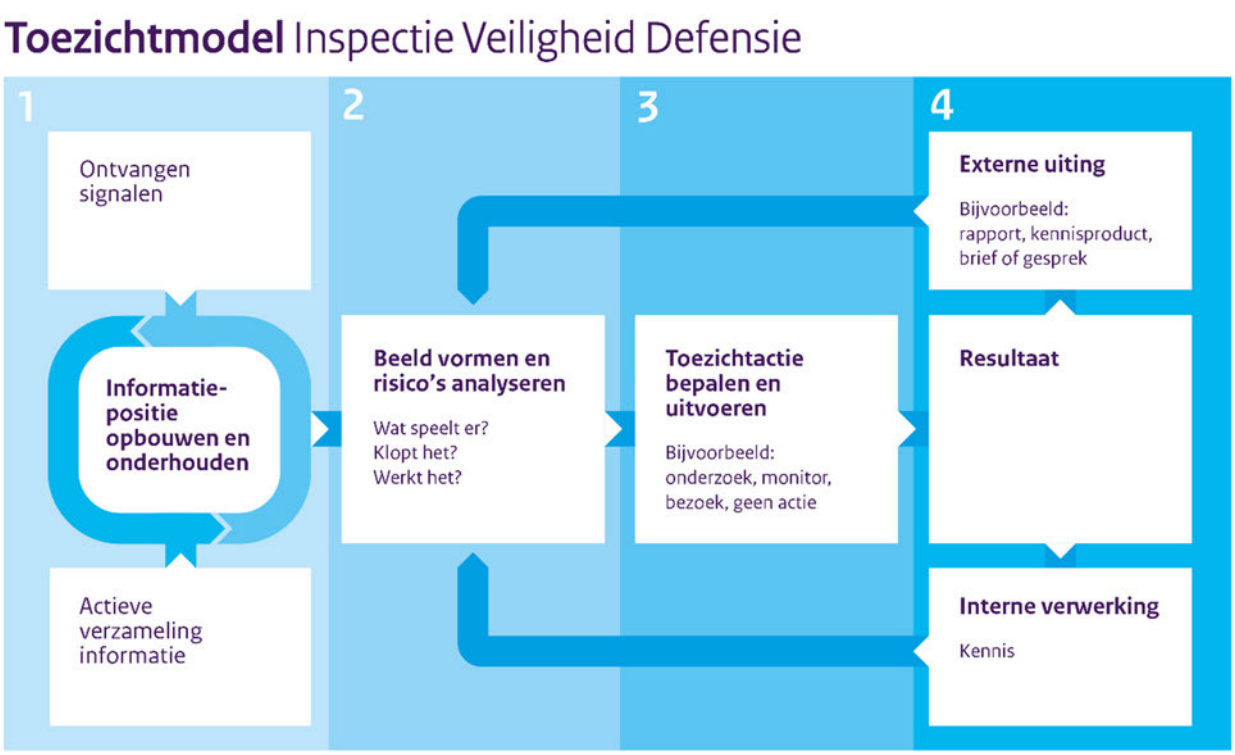
De inspectie nam ook de benodigde stappen om de crisisorganisatie in de bedrijfsvoering te verankeren. Ook bespreekt de inspectie dit thema nader met andere rijksinspecties die toezien op Defensie. Daarnaast overlegt de inspectie geregeld over toezicht in crisistijd met de interne toezichthouders bij Defensie die verenigd zijn in het Toezichtberaad.

Toezichtmodel

De inspectie houdt toezicht in een omgeving die volop in beweging is, temeer nu de defensieorganisatie zich intensief voorbereidt op hoofdtaak 1. Daarnaast staan binnen het vak van toezicht houden de ontwikkelingen niet stil. Zo wil ook de IVD een meer responsieve toezichthouder zijn, die niet alleen toeziet op de naleving van (veiligheids)regels, maar ook in staat is om veiligheidsrisico's te voorkomen. Dit wil ze doen door snel en effectief te reageren op signalen vanuit de defensieorganisatie en de samenleving, en deze te agenderen. De inspectie koos daarom in 2025 voor het doorontwikkelen van het bestaande toezicht volgens een specifiek toezichtmodel.

Na implementatie van dit toezichtmodel beschikt de inspectie over extra toezichtinstrumenten en over meer methoden om de uitkomsten van het toezicht zo effectief mogelijk te laten leiden tot een veiligere taakuitvoering door de defensiemedewerkers. Het gekozen model zet de inspectie aan tot meer aandacht voor het opbouwen en onderhouden van een brede en actuele informatiepositie en tot een zorgvuldige analyse van het aldus ontstane beeld, zodat de begrensde capaciteit van de inspectie kan worden ingezet om maximaal verschil te maken.

In de tweede helft van 2025 voerde de inspectie een oriëntatie uit op de randvoorwaarden voor en consequenties van het toezichtmodel, zodat de ontwikkeling en implementatie ervan in 2026 voortvarend kunnen worden uitgevoerd.

Wettelijke belemmeringen verkrijgen politiegegevens

Om goed onderzoek te kunnen doen naar voorvallen is het voor de IVD onontbeerlijk om tijdig te kunnen beschikken over de benodigde gegevens van de KMar of de Politie. Het afgelopen jaar is gebleken dat in een aantal gevallen de inspectie moeilijk toegang kreeg tot deze gegevens wegens wettelijke belemmeringen. De inspectie en de Directie Juridische Zaken (DJZ) van het Ministerie van Defensie overleggen met het Ministerie van Justitie en Veiligheid over een mogelijke oplossing hiervoor, eventueel met aanpassing van bestaande regelgeving.

Daarnaast loopt de IVD bij haar onderzoeken in toenemende mate tegen de beperking aan dat zij (wettelijk) geen medewerking kan eisen van externe partijen. Zo kunnen bijvoorbeeld niet-defensielocaties alleen met toestemming worden betreden en noodzakelijke onderzoeksinformatie van niet-defensiemedewerkers louter op vrijwillige basis worden verkregen. Dit beperkt een professionele organisatie als de IVD ernstig in de uitoefening van haar toezichttaken en knelt temeer nu Defensie voor haar taakuitvoering in toenemende mate een beroep doet op externe partijen. De inspectie verkent in overleg met het ministerie mogelijke oplossingen hiervoor.

Verbetering informatiepositie

Voor het opbouwen en onderhouden van een brede en actuele informatiepositie startte de IVD met het inzichtelijk maken welke informatie de inspectie nodig heeft en welke gegevens zij daarvoor moet verzamelen. Hierbij is gekeken naar waar de inspectie nu al over kan beschikken, wat zij al ontvangt en waar zij daarnaast nog over moet kunnen beschikken. Deze behoefte-inventarisatie is uitgevoerd onder de medewerkers van de IVD en onder een aantal rijksinspecties die ook voortdurend werken aan het optimaliseren, verbeteren, ontwikkelen en *up-to-date* houden van hun informatiepositie.

Personele samenstelling

De inspectie groeide gedurende dit jaar formatief naar veertig arbeidsplaatsen, waarvan eind 2025 36 arbeidsplaatsen zijn ingevuld. Het inwerken van de nieuwe functionarissen kostte de nodige tijd en aandacht. De inspectie bood drie stagiaires de gelegenheid om hun stage-opdracht uit te voeren. De functie van hoofdinspecteur Onderzoek & Toezicht was vacant en is gedurende een groot deel van het jaar waargenomen.

Kwaliteitsmanagement

Om effect te hebben met het toezicht moeten de toezichtproducten van de inspectie van een kwalitatief hoogwaardig niveau zijn. De inspectie levert deze kwaliteit met haar interne organisatie, procedures en richtlijnen. Het in 2022 vastgestelde kwaliteitsmanagementmodel van de inspectie bewaakt en waarborgt het leveren van kwaliteit conform de gemaakte interne afspraken. In 2025 startte de inspectie op basis van een driejarig auditplan met interne kwaliteitsaudits, waarmee ze enerzijds beziet of zij zich aan de intern gestelde afspraken houdt en anderzijds waar zij de eigen werkwijze kan verbeteren. In 2025 zijn de HR-processen en de processen van de toezichtcyclus (jaarplan, jaarverslag, meerjarenstrategie en werkplan) geaudit. Het auditinstrument bleek goed aan te slaan binnen de organisatie en de eerste twee audits leverden nuttige resultaten op, waarmee de inspectie de komende jaren haar werkprocessen verder verbetert.

IVD in de media

In het septembernummer van de Militaire Spectator stond een interview[8] met de Inspecteur-Generaal Veiligheid (IGV), generaal-majoor Jan-Paul Apon, waarin hij de veranderde toezichtaanpak van de IVD toelichtte. Hij benadrukte dat toezicht bijdraagt aan de gevechtskracht van de krijgsmacht. Hoe beter medewerkers worden ondersteund en hoe langer het materieel heel gehouden wordt, hoe langer de krijgsmacht inzetbaar is. De hernieuwde focus op hoofdtaak 1 (de verdediging van eigen en bondgenootschappelijk grondgebied) stelt ook het toezicht voor uitdagingen, zoals meer en grotere oefeningen en snellere werving. De IVD streeft naar een rijksinspectie die vooraf adviseert en niet alleen achteraf onderzoekt als er iets misgaat.

Workshop Collegiale Ondersteuning

Het is niet ondenkbaar dat medewerkers van de IVD tijdens de uitvoering van hun werk geconfronteerd worden met ervaringen die (uiteindelijk) invloed hebben op de geestelijke en fysieke toestand. De inspectie vindt het belangrijk dat collega's oog hebben voor elkaar en dat medewerkers in staat zijn om signalen bij collega's te herkennen die mogelijk verband houden met stress, angst, spanning, et cetera. Iedere medewerker volgde de workshop Collegiale Ondersteuning, om elkaar aan te durven spreken, zodat dergelijke signalen bespreekbaar gemaakt worden. De inspectie investeert hiermee in een belangrijke basis waarop met elkaar wordt gewerkt.

Samenwerking Toezichtberaad

Het Toezichtberaad, waarin de interne toezichthouders van Defensie samenwerken, heeft als doel de samenhang en kwaliteit van het interne toezicht te versterken en daarmee ook de zichtbaarheid en het effect van de toezichthouders te vergroten. De toezichthouders zijn naast de IVD de Inspectie Militaire Gezondheidszorg (IMG), het Korps Militaire Controleurs Gevaarlijke Stoffen (KMCGS), de Militaire Luchtvaart Autoriteit (MLA), de Beveiligingsautoriteit (BA) en de Functionaris voor Gegevensbescherming (FG).

De Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK) is formeel geen toezichthouder, maar zijn onderzoeken zijn wel bedoeld om het inzicht in de staat en het functioneren van de defensieorganisatie te vergroten. Hij neemt, samen met een vertegenwoordiger van het Bureau Secretaris-Generaal, als toehoorder deel aan het Toezichtberaad. Het voorzitterschap van het beraad rouleert jaarlijks tussen de IMG, MLA en IVD.

Halverwege 2025 wisselde het voorzitterschap van de IMG naar de MLA. Het Bureau Toezicht Defensie (BTD) ondersteunt sinds 2022 het beraad als geheel en de individuele leden van het beraad bij de uitvoering van hun taken en in hun missie het toezicht door te ontwikkelen. Concrete voorbeelden hiervan zijn de Leergang Toezicht Defensie om het toezichtvakmanschap te vergroten en de gezamenlijke Toezichtdag waar de focus lag op verbinding en het leren van elkaars praktijk.

Internationale samenwerking

Afgelopen jaar legde de IVD een werkbezoek af aan het *Bundesministerium der Verteidigung* in Bonn. Daar sprak zij met afdelingen die zich bezighouden met fysieke en sociale veiligheid en met toezicht op de krijgsmacht in algemene zin, met als doel nader kennis te maken en mogelijke samenwerking tot stand te brengen. Eerder legde de inspectie al contact met haar Britse evenknie (*Defence Safety Authority*) in Londen.

8 https://militairespectator.nl/sites/default/files/bestanden/uitgaven/inhoudsopgaven/militaire_spectator_9_2025_interview_apon.pdf.

Inspectieraad

De IVD neemt sinds 2022, in nauwe samenwerking met de andere leden van de Inspectieraad, actief deel aan de interdepartementale werkgroep voor de ontwikkeling van de Kaderwet rijksinspecties. Deze wet beoogt de onafhankelijke taakuitvoering door rijksinspecties wettelijk te waarborgen en bevorderen. Het uitgangspunt daarbij is oneigenlijke beïnvloeding van rijksinspecties te voorkomen. Eind januari 2025 is het wetsvoorstel in internetconsultatie gegaan, tot eind maart, waarop de inspectie heeft gereageerd. Na het beoordelen en verwerken van de reacties wordt het wetsvoorstel begin 2026 door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aangeboden aan de ministerraad, met het advies het wetsvoorstel voor advies voor te leggen aan de Raad van State.

In 2025 heeft de Inspectieraad een nieuw meerjarenperspectief ontwikkeld. In 'Nederland sterker met goed toezicht - Meerjarenperspectief Inspectieraad 2025-2029' benoemde de Inspectieraad welke zaken zij de komende tijd gaat oppakken en ontwikkelen ter verbetering van het toezicht. De maatschappelijke opgave wordt meer centraal gesteld, het responsief toezicht wordt versterkt en de samenwerking wordt geïntensiveerd.

Op initiatief van de secretarissen-generaal van de departementen wordt door hen, samen met het netwerk van publieke dienstverleners en de Inspectieraad, bezien hoe complexe wet- en regelgeving vereenvoudigd kan worden. De IGV neemt, als lid van de Inspectieraad, deel aan de werkgroep Vereenvoudigingsagenda die dit voor de raad voorbereidt. De inspectie is op deze wijze betrokken bij dit belangrijke maatschappelijke vraagstuk om tot drastische vereenvoudiging van wet- en regelgeving te komen en de uitvoeringspraktijk zo te helpen.

Toezichtfestival

De IVD nam voorts deel aan het jaarlijkse Toezichtfestival, georganiseerd door de Inspectieraad en de markttoezichthouders. Daar verzorgde ze samen met de IJenV een workshop, die een scenario schetste waarin Nederland in een crisissituatie verkeert. Reden daarvoor is dat de internationale veiligheidssituatie in hoog tempo is verslechterd. Nederland is doelwit van hybride aanvallen, zoals cyberoperaties, spionage en sabotage. Veel Nederlanders zijn er nog niet of nauwelijks van doordrongen dat vitale voorzieningen, onze levensstandaard en mogelijk onze vrijheid daadwerkelijk op het spel staan. Gegeven de dreigingen is een *wake-up-call* nodig om weerbaarder te worden. In de workshop discussieerden de deelnemers hoe zij hun individuele en gezamenlijke toezichttaken kunnen en moeten organiseren in crisistijd. De workshop deed de deelnemers beseffen dat er nog veel is voor te bereiden en af te stemmen, juist nu de situatie nog niet zo ernstig is als geschetst in het scenario. Hieruit vloeiden verschillende gesprekken voort die de IVD momenteel over dit thema voert met andere rijksinspecties.

Veiligheidsdag

De IVD organiseerde in 2025 voor het eerst een defensiebrede Veiligheidsdag. Zij deed dat in samenwerking met de DV (beleid) en de Afdeling Veiligheid van de DAOG van de Defensiestaf (uitvoering). Deelnemers gingen met elkaar in gesprek over hoe Defensie, gegeven de druk op snelle gereedstelling voor hoofdtaak 1, oog blijft houden voor de veiligheid van haar medewerkers. Behoud van personeel en materieel is immers een operationele noodzaak. In 2026 organiseren de IVD, DV en DAOG wederom een veiligheidsdag.

4 Bijlage

Afkortingen

CLAS	Commando Landstrijdkrachten
COMMIT	Commando Materieel en IT
CvO	Commissie van Onderzoek
CZSK	Commando Zeestrijdkrachten
DAOG	Directie Aansturen Operationele Gereedheid
DOPS	Directie Operaties
DOSCO	Defensie Ondersteuningscommando
DV	Directie Veiligheid
IGV	Inspecteur-Generaal Veiligheid
IJenV	Inspectie Justitie en Veiligheid
IMG	Inspectie Militaire Gezondheidszorg
IVD	Inspectie Veiligheid Defensie
KCT	Korps Commandotroepen
KMar	Koninklijke Marechaussee
MLA	Militaire Luchtvaart Autoriteit
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
UHT	Uitvoerbaar- en handhaafbaarheidstoets

